

APRENDRE A SER MESTRE DE RELIGIÓ CATÒLICA. TESTIMONIS D'UN PROCÉS DE FORMACIÓ INICIAL A PARTIR DE LA SEVA NARRATIVA

MERCÈ COLS
ANDREU IBARZ
Universitat Ramon Llull

RESUM: Aquest article posa de relleu la formació de mestres de religió catòlica durant el procés de formació inicial a partir de la seva experiència viscuda a la Universitat.

A través de l'anàlisi en profunditat de les narratives dels estudiants, s'aporten elements per a la reflexió i l'anàlisi amb la intenció que ens ajudin a bastir una formació dels futurs mestres genuïnament educativa i vinculada a l'Església, i que aquesta contribució sigui un element configurador de l'itinerari de la DECA a la Facultat.

PARAULES CLAU: narrativa, experiència, formació inicial, mestre de religió catòlica

Learning to be a Catholic Religion teacher.

Testimonies of an initial training process from their narratives

ABSTRACT: This article highlights the education of Catholic religion teachers throughout their initial training from their experience at university. By thoroughly analysing the students' narratives, elements for reflection and analysis are proposed with the aim of helping us to construct a genuinely educational, Church-linked education for prospective teachers. Also this contribution is intended to be a shaping element for the DECA (Ecclesiastical Declaration of Academic Competence) itinerary at the Faculty.

KEYWORDS: narrative, experience, initial training, Catholic Religion teacher.

Introducció

La finalitat d'aquest article és abordar la formació dels mestres de religió catòlica des de dins, és a dir, a partir del testimoniatge dels mateixos estudiants del Grau d'Educació que cursen l'itinerari de la DECA a la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna (Universitat Ramon Llull). Partir de la seva experiència, de la pròpia veu dels qui s'estan formant. En aquest sentit, les fonts d'informació que hem utilitzat són els relats reflexius que els estudiants de 4t curs de la DECA de 5 grups classe dels Graus d'Educació

Infantil i Primària del curs 15/16 han fet en acabar el seu periple formatiu.

El material narratiu o dels relats és un recurs enriquidor i una de les fonts més apropiades per captar l'experiència humana. En aquest sentit, tot el que ha emergit de les històries escrites ens ha permès constatar la validesa del relat d'aquests testimonis sobre com han viscut el seu procés de formació com a mestres de religió catòlica a la Universitat, a partir de les pròpies narracions.

A partir de l'anàlisi en profunditat d'aquestes narratives, hem pogut destriar quina ha estat l'experiència viscuda, quins han estat els fonaments que sustenten aquesta formació. O dit d'una altra manera, des de l'experiència i la vivència dels mateixos estudiants, hem pogut conèixer què s'aprèn i com s'aprèn a ser mestre de religió catòlica en el procés de formació inicial a Blanquerna. En els relats, els futurs mestres, narren com ho han viscut i hi mostren tant la dimensió intel·lectual com l'emocional de la seva formació, és a dir, hi expliquen les dinàmiques relacionals i emocionals del seu procés de creixement personal i professional, així com la dimensió meta-cognitiva de l'aprenentatge.

78

De l'anàlisi de les narracions escrites pels estudiants han aflorat també els elements més significatius que tenen a veure amb el coneixement d'un mateix, dels altres i de l'escola, així com aquells aspectes que col·laboren en la construcció de la identitat com a mestre de religió catòlica. És a dir, dels seus escrits, han emergit els ingredients que els han ajudat a construir una identitat professional —quina representació en tenen els alumnes— durant el procés inicial de formació.

Aquest treball també ens ha permès constatar l'assoliment de les capacitats i habilitats proposades en el Pla docent de 3r i 4t curs específiques de l'itinerari de la DECA. Alhora que hem pogut validar el model formatiu de Blanquerna pel que fa a aquest itinerari.

Com que no era l'objecte d'estudi, en aquest article no hem copsat ni descrit les limitacions del model formatiu, ni els desitjos, les pors i inquietuds dels alumnes —que també existeixen i que han estat objecte d'anàlisi en un altre treball ("La inserció laboral dels alumni de DECA Blanquerna"). En citem algunes de tipologia diversa com a exemple: els estudiants assenyalen unes preocupacions de caràcter més intern com ara la poca referència a la matèria de religió catòlica des d'altres assignatures; una demanda progressiva de més èmfasi en l'anàlisi del pluralisme religiós i la seva didàctica; una certa dificultat d'acostament vital als temes eclesiològics, etc. O bé, unes preocupacions més vinculades al seu futur com a docents: una certa inquietud

per quin model d'ensenyament de la religió es trobaran a les escoles concretes i una necessitat d'un determinat acompanyament professional posterior, etc.

En aquest cas, doncs, com hem assenyalat més amunt, presentem un marc reflexiu sobre la formació dels mestres de religió catòlica que no s'esgota aquí, sinó que hi ha altres lectures i altres estudis de camp que se sumen a aquest, i que tenim intenció de donar a conèixer en un futur, i que complementen i completen la perspectiva i panorama que ofereix aquest article.

Dit tot això, quin és el relat d'aquesta promoció?: Les narracions són diverses i ens aporten valoracions diferents, però n'hem extret 10 aspectes en els quals coincideixen la majoria i que ens permeten dibuixar quins són els elements que identifiquen aquest relat generacional.

1. Una nova mirada a l'ensenyament de la religió catòlica a l'escola avui

Segons aquests estudiants, futurs mestres, la trobada amb l'assignatura Teologia i Didàctica de la Religió Catòlica II ha estat una possibilitat sorpresiva que ha contribuït a la seva formació com a mestres de religió catòlica, i que els ha ajudat, en primer terme, a madurar la mirada pedagògica i didàctica a nivell global i, en segon terme i de manera concreta, envers a l'ensenyament de la religió catòlica. Molts d'ells emfasitzen que han après a mirar l'ensenyament de la religió a l'escola des d'una altra perspectiva –que s'allunya dels models catequètics, doctrinals o purament informatius tan presents en molts centres escolars. Aquesta manera nova, aquesta concepció diferent, com la qualifiquen ells, del que ha de ser l'ensenyament de la religió és distinta de la que molts d'ells han rebut a les escoles de primària o secundària –siguin confessionals o laiques. Algunes de les seves reflexions així ho manifesten:

“L'assignatura de Teologia i Didàctica de la Religió Catòlica m'ha ofert una mirada nova allunyada dels cànons tradicionals sobretot pel que fa al procés d'ensenyament-aprenentatge de la religió a l'escola.” (CP, 4J)

“Gràcies a aquesta nova manera de fer...” (CT, 4J)

“He après una altra concepció d'ensenyar l'assignatura de religió.”(MM, 4P)

Descobrir que és possible ensenyar religió catòlica des d'un model confessional però arrelat a l'escola, culturalment fort i adreçat a tot tipus d'infants (creients, no creients i amb dubtes) els ha suposat també un canvi en la manera de percebre l'aportació d'aquesta matèria en el conjunt de les finalitats de l'escola i de l'educació, i d'apreciar el valor –en positiu– d'aquest ensenyament. Al mateix temps que els ha permès de trencar alguns prejudicis que podien tenir en començar l'itinerari de la DECA.

“He quedat sorprès i crec que m’ha fet canviar l’aspecte d’entendre la religió com a assignatura i com a mestre, i sobretot la meua actitud i visió de l’educació d’aquesta.” (ER, 4P)

“Tinc una visió diferent i satisfactòria sobre la religió catòlica.” (BC, 4J)

“Un dels aspectes més importants que considero que he après al llarg de l’assignatura, penso que és la imatge que m’enduc de l’assignatura de religió.” (XV, 4M)

80

Aquests relats dels estudiants mostren en tot cas, també, com aquests futurs mestres de religió catòlica han modificat el seu criteri o l'opinió que tenien al principi del recorregut en la formació inicial fins al seu acabament. Hi ha hagut un canvi, una evolució en la seva mirada, en la seva apreciació i també en la seva actitud personal envers aquesta assignatura. I n'estan contents, satisfets; les seves valoracions denoten agraïment a aquesta possibilitat que els ha ofert l'assignatura.

2. L'aportació de l'assignatura de religió catòlica a la formació dels infants

Les narracions dels estudiants que han seguit l'itinerari de la DECA ens revelen aquelles troballes que han estat més significatives i valuoses per a ells. Entre aquestes destaquem la reflexió que han elaborat sobre quina és l'aportació que aquesta matèria fa a la formació dels nens i nenes que la cursen. Com ara:

“El mestre de religió ha de prendre el compromís i la responsabilitat d'educar la dimensió religiosa de tots els infants i alumnes de la seva aula, cosa que qualifica l'assignatura com un dret per al seu desenvolupament integral.” (LR, 4M)

Les seves explicacions ens permeten constatar que aquests estudiants han assolit, en bona mesura, una de les capacitats recollides en el Pla docent que diu: *“Situat i identificar l’ensenyament de la religió catòlica des de la seva singularitat en el conjunt de l’activitat educativa de l’escola. Això vol dir: Reconèixer l’aportació específica i positiva de l’ensenyament de la religió catòlica en la formació integral dels alumnes i en la realització dels objectis de l’escola”*¹.

En aquest sentit, han après a raonar i a legitimar la seva contribució a la formació dels infants. En l’argumentari destaquen que l’aportació de l’assignatura de religió catòlica a la formació dels infants passa per subratllar el seu valor humanitzador que afavoreix l’obertura a la pregunta pel sentit, que ajuda a configurar la persona, que acostia a la descoberta i al coneixement del context bíblic i de la persona humana, etc. Alhora que constaten que fer religió confessional catòlica avui a l’escola és treballar per a l’educació de l’ésser humà. Ho expliquen amb aquestes paraules:

“S’ofereix als infants una religió enfocada al seu gran valor humanitzador. És a dir, un sentiment de respecte i comprensió davant la diversitat de creences i opinions a nivell social. Aquesta nova formació religiosa ofereix als infants el sentit fonamental de la seva existència, l’elevació de la seva consciència moral i de la seva dignitat humana.” (CT, 4J)

“Com a futura mestra de religió, em quedo amb una frase que la professora va dir un dia a classe: ‘La classe de religió no només implica aportar informació, sinó que ajuda a configurar a la persona’ i així ho faré!” (AC, 4J)

“Per tant, conclouré que l’ensenyament de la religió d’avui (si volem) és ben lluny de l’adoctrinament i la catequització de la religió catòlica, i en canvi ha de centrar-se més en el coneixement profund del sentit bíblic i el creixement humà de l’alumne.” (AG, 4P)

Igualment, són capaços d’explicar quin sentit té que l’escola ofereixi un ensenyament de la religió confessional i que els infants la puguin cursar.

¹ Competència Pla docent DECA 4t.

“En l’assignatura de DECA II² he pogut aprendre sobre el sentit de la religió catòlica a l’escola.” (MT, 4M)

3. Un ensenyament equiparable a les altres àrees

Un dels altres aspectes que emergeixen dels relats dels alumnes i que és gairebé una conseqüència de l’anterior és que l’ensenyament de la religió catòlica a l’escola és equiparable a l’ensenyament de les altres àrees.

La formació dels seus mestres o professors és comparable a la dels altres mestres perquè són mestres titulats, a més de tenir una formació específica, la DECA. Semblantment, a nivell curricular, té una proposta de currículum com la resta d’àrees. Metodològicament, té unes especificitats pel propi contingut –com cada àrea–, però sí que hi ha uns principis pedagògics-didàctics i algunes propostes metodològiques que són comparables a totes les matèries.

En aquest sentit, els estudiants situen la classe de religió catòlica al bell mig de l’educació escolar i entenen que aquesta es pot desplegar amb el mateix rigor i mètode homologable que la resta de matèries curriculars. Una de les estudiants ho expressava amb aquestes paraules:

“La religió catòlica i el seu ensenyament no és, doncs, res diferent a l’educació en si.”(AM, 4J)

O remarcant la possibilitat d’entroncar o relacionar l’àrea de religió catòlica amb la resta de matèries o, fins i tot, de cercar un treball transversal o globalitzat:

“Finalment, dir que el mestre de religió i la resta de mestres haurien de veure la religió com una matèria més entre les altres i no com una matèria aïllada.” (XC, 4M)

“Per acabar, recalcar que l’àrea de religió catòlica no ha de ser tractada de manera aïllada i només en les hores dedicades a aquesta assignatura, sinó que també pot ser tractada de manera transversal i interdisciplinària, tot relacionant-la amb la resta de matèries i els respectius continguts.” (CM, 4M)

² Nom de l’assignatura cursada pels estudiants de 4t curs que tanca l’itinerari de la Declaració Eclesiàstica de Capacitació Acadèmica (DECA).

“Per últim, tractar l’assignatura de religió de forma transversal, relacionant-se amb el dia a dia de l’escola i les altres assignatures. Compartint moments o situacions que permeten una vivència dels valors i les tradicions que tenim tan arrelades en el dia a dia de la nostra societat. Al mateix temps, crec que així també estem donant valor o significat a la matèria, fent-la un element viu a l’escola i a la vida dels infants.” (EP, 41-tarda)

4. Ser mestre de religió catòlica: de la formació i la vocació

Un dels continguts específics i rellevants de l’itinerari formatiu de la DECA té a veure amb el mestre de religió catòlica que és enviat (*missió canònica*) a un centre escolar on imparteix aquesta matèria.

En el Pla docent de l’assignatura de 3r curs s’explicita que una de les capacitats que ha d’assolir l’estudiant en acabar el curs és: “*Co-nèixer el rol i la missió del professor de religió catòlica que implica ana-litzar i aprofundir la identitat de l’ensenyament de la religió catòlica a l’escola i el perfil del mestre de religió en el marc actual*³.”

Per tant, es vol aconseguir que aquests futurs mestres coneguin i reflexionin sobre la figura del mestre, i més concretament del mestre de religió catòlica, la identitat que se’n pressuposa i la que se sol·licita. Convé no oblidar que, en el procés de formació inicial d’un mestre, una cosa és acostar-se i conèixer els continguts propis d’una àrea/matèria, aprendre’ls, i una altra interioritzar-los, pensar-los i fer-los seus; hi ha un procés. Per això és important veure i comprovar com la majoria d’aquests alumnes, en acabar el seu recorregut de la DECA, han entès, primer de tot, que un mestre de religió és abans que res mestre –igual que la resta–, i després han pogut copsar millor els elements que defineixen la identitat del mestre de religió catòlica, la seva singularitat, la seva funció, la seva relació amb els infants, les famílies i l’Església, el seu paper a l’escola, etc.

Alguns retalls de les històries viscudes i narrades des de les seves experiències així ho mostren:

“El mestre de religió és mestre en si i, per tant, té en el seu treball els mateixos objectius que qualsevol altre educador: el desenvolupament integral de l’infant des d’un aprenentatge

³ Competència Pla docent de 3r

holístic i global que tingui en compte un ambient ric en estímuls i confiança.” (AM, 4J)

En la caracterització del mestre de religió, els estudiants es refereixen també a una de les dimensions o trets singulars de tot docent, apelen a la vocació o inclinació natural vers aquesta professió; fet que ha de ser subratllat com a aprenentatge clau al llarg del seu procés formatiu. Un estudiant ho manifesta amb aquesta explicació:

“M’agradaria dir que el mestre de religió, per a ser un bon mestre, ha de tenir vocació i sobretot coneixements, ja que, si no, el què i el com ensenyem pot quedar malmès.” (MJ, 4J)

És important assenyalar que aquests estudiants reconeixen que al costat de la vocació ha d’haver-hi també una bona formació, una formació sòlida que els permeti acostar amb sentit i amb les millors estratègies el fet religiós, en general, i cristià, en particular, als infants als quals es deuran.

Una altra qüestió que recullen els escrits experiencials dels estudiants de DECA és que el mestre de religió, com tots els altres, estableix una relació pedagògica, una relació educativa que és interpersonal –és a dir, s’estableix una relació recíproca entre docent i discent. I aquesta relació es construeix a base dels vincles i dels llaços que es formen entre tots dos. Vincles i llaços que han de estar presidits pel respecte, l’estima i la confiança mútues. Sobre aquesta qüestió es manifestava una estudiant:

“Penso que el mestre de religió pot ser un gran referent per a l’alumne i pot contribuir considerablement en la seva condició humana.” (RB, 4M)

5. Fer xarxa amb els altres educadors

En els relats dels estudiants, fruit del seu aprenentatge i de la seva reflexió, ha aflorat una convicció que és representativa de la voluntat de ser de l’ensenyament de la religió a l’escola. Es tracta de situar la classe de religió enmig de les altres matèries i de reconèixer-ne l’aportació específica a l’educació dels infants.

I, a partir d’aquí, fer emergir la seva vàlua i compartir-ho amb els altres mestres. Això implica situar-la al costat de les altres matèries amb el convenciment que és una assignatura que val la pena i, evidentment, ser-ne un bon testimoni.

En un fragment dels relats hi vam trobar aquesta afirmació que hem recollit per la seva eloqüència:

“En definitiva, aquest innovador ensenyament religiós a l'escola s'ha de transmetre als altres educadors ja que representa un espai de llibertat i de plenitud per a l'home.” (CT, 4J)

Els futurs mestres poden manifestar aquesta convicció en una actitud de “sortir de la sagristia” i “fer-se present al mig del món” (el món del centre, dels companys de claustre, de les famílies, de la societat, etc.) tot donant-ne raó.

Dos testimonis ho il·lustren de manera clara:

“Considero que els docents de religió catòlica han de ser fraternals o treballar de manera cohesionada i coherent amb la resta de mestres o l'equip de mestres.” (EM, 4I –tarda)

“El mestre ha de tenir una presència activa al centre, no només ha d'explicar la seva matèria, sinó que ha de participar en les intencions educatives i relacionar-se amb els altres mestres i l'Església. Pel que fa als pares, ha de tenir en compte que són la màxima referència i els continguts han de respectar la seva fe. Cal resoldre els possibles dubtes i conflictes amb cura, explicitant quina és la finalitat de la matèria, els continguts treballats o la metodologia emprada.” (JV. 4I –tarda)

Al llarg de l'itinerari que han cursat aquests estudiants, han copsat la importància de l'intercanvi entre els diferents agents que intervenen a l'escola (fins i tot els pares), la importància de compartir un treball basat en la col·laboració de les persones que treballen al voltant dels alumnes. Han descobert el valor que significa (més que coordinar-se, purament) poder treballar conjuntament els programes, els recursos, les fites educatives, etc. entre els mestres. És a dir, han vist com n'és de necessari participar a l'escola en un projecte compartit, superant la desconfiança, malfiança o els prejudicis que puguin sorgir. Per això, en els seus textos, han destacat la vàlua de l'intercanvi d'informació, de coneixements entre els diferents educadors, així com de mantenir-hi una bona relació personal, considerant que depèn dels mestres construir aquests punts de trobada i subratllant que el treball educatiu és bo fer-lo en xarxa.

Gosem afirmar que les valoracions que han fet aquests futurs mestres de religió catòlica mostren com han anat teixint el sentit de la professió, de l'educació.

6. Com acostar la religió catòlica als infants d'Educació Infantil i Primària

Respondre a la pregunta: Com acostar la religió als infants d'Educació Infantil i Primària? no és una qüestió clara i senzilla. La solució no és en cap cas una resposta tancada, una cosa que s'aprengui en un dia, ni una recepta de fàcil aplicació. Cal un temps, un procés, un estudi i una meditació, reflexió o introspecció que cadascú ha d'anar elaborant a poc a poc.

Un dels reptes que tenim a Blanquerna en la formació dels estudiants que segueixen l'itinerari de la DECA és que al final d'aquest hagin pogut, per una banda: *a) Preparar-se pedagògicament i didàctica per desenvolupar el currículum de religió catòlica a Educació Infantil i Primària. Això implica entre d'altres: pensar la pedagogia del fet religiós en el marc escolar; comprendre els aspectes específics de didàctica de la religió catòlica; plantejar un recorregut pedagògic i didàctic que es pugui proposar per a determinats temes o continguts curriculars*⁴. I, per l'altra, *b) Dissenyar, planificar, elaborar i avaluar els mètodes i recursos adequats per a l'acostament dels continguts teològics a l'escola. Això implica: investigar i elaborar propostes didàctiques per a l'ensenyament-aprenentatge i recursos per al treball educatiu a l'aula de religió catòlica; preparar, seleccionar o construir materials didàctics i utilitzar-los en el marc específic de la classe de religió catòlica; explorar els recursos educatius presents en l'entorn socioreligiós i articular-ne una selecció per a l'aula*⁵.

De l'anàlisi de les narracions escrites pels estudiants que acaben 4t curs de DECA, podem dir que hem extret moltes respostes a la pregunta inicial. Totes elles han passat pel sedàs del periple formatiu com a mestres i concretament com a mestres de religió. Des del punt de vista pedagògic, aquests estudiants relaten quines són les bases per a acostar, de manera rigorosa, satisfactòria i plaent, la religió als infants.

Una de les qüestions principals és adaptar-se als nens, situar els infants al centre de l'acció didàctica. Això implica partir de la seva experiència –que són diverses– i les de la seva família, respondre a les seves inquietuds, interrogants, respectar la seva vida, etc. Els escrits dels estudiants ho expressen nítidament, per això en mostrem tres retalls:

⁴ Competència Pla docent de 4t

⁵ Competència Pla docent de 4t

“El nen que pregunta sap acostar el desconeixement i el mestre que dóna una resposta adequada sap entrar en el món de l’infant i en la seva curiositat i la intriga.” (MT, 4M)

“Cal una mirada renovadora i ens hem d’adaptar als nens i a la societat d’avui partint dels interessos dels infants perquè puguin dur a terme un aprenentatge significatiu.” (JP, 4J)

“... s’aconseguirà una formació integral dels alumnes com a persones amb criteri i empatia. Això sempre que el mestre vetlli per un bon clima a l’aula i respongui a les inquietuds dels infants.” (HI, 4M).

Aquesta aposta no purament i únicament transmissora comporta i compromet al mestre a dialogar amb els infants, escoltar-los, mirar-los des de la seva singularitat i identitat, i d’aquí s’entreu la creació d’un clima a l’aula diferent: obert, participatiu i orientat a l’aprenentatge significatiu i constructiu dels nens i nenes, que parteix de la seva vida, de la seva experiència, de la seva veu. Fet que comporta un replantejament en la manera de com fer classe, de l’ambient i de l’espai. D’una de les narracions, n’hem conservat aquesta aportació:

“Avui els docents tenim recursos i varietat de formes diferents de crear propostes dinàmiques i significatives; donant importància al diàleg dels alumnes, creant múltiples situacions d’aprenentatges (mitjançant converses, debats, les TIC, murals...)” (AG, 4P)

Semblantment, obliga i compromet el mestre a cercar i disposar dels millors recursos, estratègies, eines útils, materials i propostes pertinents, adequades a l’edat, que s’ajustin a la comprensió dels infants, que abordin la temàtica tractada, és a dir, que responguin a les necessitats d’aprenentatge que sorgeixen de la vida a l’aula. I cal, a més, que les sàpiga justificar. Per això és important que aquests aprenents de mestre de religió s’apropiïn del com ensenyar, acostar, presentar el fet religiós als infants. La vivència que, de tot això, n’han tingut al llarg de l’assignatura es reflecteix amb els fragments que a continuació transcrivim:

“Gràcies a aquestes classes he après infinitat de coses que no hagués pensat adquirir, però el més important és que sé com

treballar-les amb els nens. (...) Les classes i la Fira Reli⁶ m'han aportat molts recursos i estratègies..." (JP, 4J)

"Moltes gràcies per tot, penso que ens has donat eines molt útils pel dia de demà, siguem mestres de religió o tutors d'aula!" (AV, 4J).

"Per finalitzar, considero que des d'aquesta assignatura se'ns han donat els recursos, materials, idees i propostes adequades i, a més a més, amb molta riquesa tant pel que fa als continguts com en l'àmbit de l'educació." (LH, 4J)

En el benentès que tot això no tindria sentit, no s'aguantaria, si no sabessin posar en joc els coneixements teològics i pedagògics rebuts a nivell teòric.

"Quan vaig començar l'any passat no creia en tot el que arribaria a aprendre, però realment ha estat aquest any quan he pogut acabar de perfilar els aspectes teològics i culturals que vaig aprendre l'any passat i com portar-los a la pràctica quan hagi de donar classes de religió catòlica." (MC. C, 4J)

7. Una bona preparació a nivell professional

És esperable que, en acabar la carrera de mestre i després d'haver cursat la DECA, els qui s'han de graduar facin una valoració serena de quin ha estat el resultat de la seva formació, quins són els punts forts i els punts dèbils d'aquesta. És una satisfacció, per part del professorat de l'àrea d'humanitats de Blanquerna, constatar que, entre les moltes opinions i valoracions que tenen de la formació rebuda, la que tanqui aquest procés faci referència a la valoració que emeten sobre la seva preparació professional.

Com a professors universitaris, com a formadors de mestres, considerem que és important i també idoni que els nostres estudiants, futurs mestres, s'acostumin a fer un exercici d'autoavaluació del seu propi procés d'aprenentatge, que aprenguin a ser conscients, a saber explicar què han après i com, que aprenguin a ser autocrítics amb ells mateixos. Per això una de les capacitats que consta en el Pla

⁶ La Fira Reli és la Mostra de recursos i materials per a la classe de religió catòlica que cada curs acadèmic els professors de l'àrea d'humanitats organitzen en pro dels alumnes que segueixen l'itinerari de la DECA.

docent és que els estudiants aprenguin a: *“Ser conscients i capaços d’autoavaluar-se en el procés d’autoaprenentatge i en la tasca realitzada al llarg de l’assignatura”*⁷.

L’experiència d’autoavaluació i d’autoreflexió viscuda pels estudiants al llarg de l’itinerari de DECA els permet explicitar ben conscientment si se senten preparats o no com a futurs mestres de religió i quin grau de preparació han assolit. Se senten capaços i convençuts d’estar preparats. Els seus relats ho palesen d’aquesta manera:

“Al finalitzar DECA em veig realment capacitada pedagògicament i didàcticament per donar classes de religió catòlica a l’escola”. (MS, 4J)

“Després d’haver cursat aquesta assignatura, puc dir que estic preparada per fer classes de religió catòlica a Infantil i Primària”. (MC.C, 4J)

“(…) i ara mateix em veig capaç de ser mestra de religió”. (JP, 4J)

“Valoro molt el fet que se’ns demani aquesta reflexió perquè és una manera de provocar la reflexió sobre tot el que hem vivenciat i que ens permetrà solidificar en la memòria recursos als quals recórrer i sobretot saber el perquè i quin és l’objectiu d’utilitzar-los”. (GG, 4J)

89

Alguns, fins i tot, són més precisos i detallistes en la seva apreciació quan valoren el fet que la disposició d’eines i estratègies didàctiques asseguraran una bona classe de religió:

“Puc garantir les eines necessàries per dur a terme una bona classe de religió”. (GJ, 4M)

“Crec que estem preparats per fer de les nostres classes un lloc d’aprenentatge i gaudi”. (SC, 4M)

I encara algú altre ressalta la importància en aquesta bona preparació de l’aportació dels continguts en l’àmbit teològic:

⁷ Competència Pla docent de 4t.

“És necessari també tenir un coneixement sòlid i profund per donar cos i sentit a les activitats de religió catòlica”. (BM, 4M)

8. Reptes a assolir: renovar, reenfocar, repensar l’ensenyament de la religió catòlica, un canvi possible i que “comença amb nosaltres”

Sovint diem i esperem que els estudiants del Grau d’Educació han de ser llavor de canvi a l’escola. En el nostre àmbit i emprant unes cites evangèliques, podríem dir que els estudiants de mestres de religió catòlica quan arribin a l’escola haurien de ser “llum en el món” i “sal a la terra”. Comencem així aquest apartat perquè volem deixar constància de com aquests estudiants han assumit aquest repte i l’han fet seu.

Al llarg de molts dels seus relats no escatimen raons per explicar i narrar quins són els reptes a aconseguir. D’entrada, assumeixen que és necessari, que convé, un nou enfocament, plantejament, orientació, perspectiva, enquadrament de l’ensenyament de la religió catòlica a l’escola i que cal introduir una innovació o una millora en la manera d’acostar-la als infants. En aquest sentit, els verbs que utilitzen per a expressar-ho en els seus relats són (que cal): canviar, evolucionar, renovar, modificar, explorar noves maneres.

90

“Em veig capacitada per trencar amb els esquemes esmentats i renovar les classes de religió catòlica. Perquè nosaltres ho podem fer! (MS, 4J)

“Així doncs, aconseguirem donar-li a aquesta matèria un nou enfocament dinàmic, innovador i reflexiu que contribuirà tant en el desenvolupament intel·lectual com personal de l’alumne.” (MA, 4M)

“Com a conclusió vull dir que com a mestres acabats de sortir del forn hauríem de procurar un canvi a les classes de religió on, a part de la creença i espiritualitat de cadascú, es doni una major importància a l’aspecte cultural, artístic, literari i social que la religió té; ja que aquest és molt ric i ampli, a part de formar part de la nostra cultura i tradició.” (JO, 4P)

“Una innovació no només entesa com a l’actualització de materials i de continguts, sinó com el replantejament global

de l'enfocament de l'assignatura (global, integrador, contextualitzat), de les metodologies emprades (actives, vivencials, i inclusives, cooperatives), del rol de l'alumne (protagonista actiu) i del paper del mestre (acompanyant, facilitador de situacions d'aprenentatge). Per aquest motiu, els mestres esdevenim emprenedors duent a terme a l'aula propostes més adequades al nou paradigma educatiu." (MV, 4M)

"Veure que realment és possible fer una nova classe de religió catòlica." (GG, 4J)

"És necessari que la classe de religió catòlica posi més èmfasi en aquesta vessant més interpelladora, que es basi més en la recerca de sentit i no tant en la vessant doctrinal, d'aquesta manera s'afavoreix l'educació inclusiva de tots els infants." (ME, 4P)

Constaten que una manera diferent de l'educació rebuda, la qual encara roman en alguns centres, és possible. Una oportunitat, un potencial que ells reconeixen i se saben preparats.

Per això ells mateixos es veuen preocupats a repensar, reenfocar, reconsiderar, revisar les formes i maneres en què es fa present la religió catòlica a l'escola. A més, creuen que tot això és factible, viable i oportú. No escatimen tampoc la responsabilitat i el compromís que han de tenir-hi.

 91

9. Pensar l'ensenyament de la religió catòlica a partir de l'educació rebuda i de la integració dels nous coneixements

Molts dels estudiants que cursen la DECA són estudiants educats en escoles religioses o que han cursat religió a l'escola pública. És molt important reconèixer aquest origen perquè, quan els estudiants arriben a la Universitat, no són taules rases, sinó que ja porten una motxilla d'experiències que han anat configurant qui són. En aquest sentit, en el cas de la formació dels mestres de religió, és necessari tenir en compte aquest punt de partida. Des de la seva memòria i de la pròpia experiència com a alumnes a l'escola, amb la distància dels temps que els permet ser crítics, ara li poden atorgar un sentit i un significat diferent a allò que ven viure i sentir mentre rebien les classes de religió.

Ara, en cloure el seu períple formatiu, poden pensar-ho amb ulls de mestre. Ara, ho veuen diferent; poden percebre els matisos, poden

albirar esperançats una nova manera de fer i ser mestre de religió i com relacionar-se amb els infants que un dia seran els seus alumnes, etc. I d'aquesta manera es plantegen com volen ser ells com a mestres i afaïçonen el seu tarannà com a docents.

Per això, en el decurs de l'assignatura de 4t curs es procura sobretot que els estudiants siguin capaços de pensar com ha de ser l'ensenyament de la religió catòlica a partir de l'educació rebuda i de la integració dels nous coneixements apresos.

Les narracions escrites per ells són una bona mostra d'aquest pas que fan d'alumnes que han rebut formació i/o informació religiosa a futurs mestres de religió:

“Al tenir una mala experiència educativa, he pogut crear una crítica pròpia sobre què vull i que no vull per als meus infants i com vull transmetre els continguts. Penso que és molt important fer religió catòlica a l'etapa d'infantil, ja que és quan comença la construcció de la persona, però penso que és primordial saber com desenvolupar el contingut, amb quina metodologia i fins on vull arribar. El canvi comença amb nosaltres”. (BC, 4J)

92

“Des de la meua experiència pel que fa a les classes de religió que he rebut quan era alumna puc dir que no ha estat gaire bona, ja que aquestes es basaven en l'adoctrinament, el mestre explicava i els alumnes escoltaven. Ara que ja sóc mestra, i després de la meua experiència com a alumna i els ensenyaments que he après en aquests dos anys, puc afirmar que l'ensenyament de la religió va molt més enllà i que en aquest ensenyament l'alumne ha de ser un subjecte actiu i principal”. (MC. C, 4J)

“Però una classe diferent a les que em van impartir a mi, on semblava que m'imposessin les creences i allò era així perquè sí”. (MS, 4J)

“M'agradaria dir que abans de començar la DECA jo era bastant escèptica amb aquesta assignatura. Sóc catòlica i practicant, he rebut una educació enfocada en aquesta línia i, per tant, creia que no se'm podia ensenyar res de nou. La sorpresa més gratificant ha sigut adonar-me que estava equivocada. Enumeraré els aspectes que més m'han servit i els que segurament tindrè més en compte quan sigui mestra”. (JO, 4P)

“En aquesta assignatura, tot i la seva curta durada, he après moltes coses. Realment he partit de la pròpia experiència com a exalumna d'escola religiosa i he fet una reflexió sobre el que he viscut, el que no m'ha agradat trobar-me i el que vull ser com a futura mestra de la religió. Mitjançant aquesta assignatura he pogut identificar, emmarcar, l'ensenyament de la religió catòlica a l'escola des d'una nova perspectiva, una perspectiva molt allunyada de l'ensenyament que he rebut com a alumna en el transcurs de la meva escolarització”. (GR, 4M)

“Per acabar, m'agradaria reconèixer que al principi de l'assignatura de DECA no era conscient del grau d'innovació que pot oferir l'ensenyament de la religió. Per experiència com a alumna he après de manera monòtona i adoctrinadora i, precisament per aquest motiu, tinc la il·lusió de, si algun dia exerceixo de mestre de religió, transformar l'aula en un espai acollidor, obert i dinàmic però sense deixar de banda tot el contingut teològic que un bon mestre de religió mai ha d'oblidar, perquè és la columna vertebral. Globalment, estic molt satisfeta del que m'ha aportat assistir a les classes de DECA perquè cap d'elles m'ha deixat indiferent”. (LA, 4M)

10. A mode d'epíleg

Com a formadors de mestres entenem el procés de formació com a certa *revelació*. Com a descoberta d'un misteri que els crida i que ells, a través de la formació, hi responen. Aquesta assignatura, i probablement tot l'itinerari de la DECA, ha estat una troballa per als alumnes. Se'ls ha revelat una cosa que restava amagada, tapada; han descobert una cosa que abans no coneixien. Han tingut l'oportunitat de contemplar aquesta revelació i d'interrogar-se davant d'ella.

Revelació vol dir manifestar-se, donar-se a conèixer, revelar el misteri. Durant el recorregut de formació com a mestres de religió catòlica, han rebut una invitació, una paraula que els ha interpel·lat i han decidit si l'acollien o no; al mateix temps que han hagut de cercar una resposta compromesa i existencial. La resposta a aquesta revelació passa per acceptar el misteri que els crida a participar amb l'anhel d'experimentar i també una resposta a aquest anhel. Un misteri que cal veure'l amb continuïtat amb tot el que han fet abans (en cursos anteriors) i s'anirà fent, construint, edificant. Així, durant

tot l'itinerari, el procés, el camí de formació, s'han anat preparant per a revisar, viure o obrir-se a allò pedagògicament nou.

La revelació es comprèn i es transmet com a veritat, com a vida; suscita un interès. En el nostre cas, aquests estudiants s'han hagut d'esforçar a interpretar i aprofundir en el seu contingut i les seves actituds. Els professors hem estat mediadors d'aquesta revelació, els hem acompanyat i, sovintejadament, ells ens han mostrat la seva confiança cap a nosaltres.

Al mateix temps, aquests futurs mestres de religió han pogut anar assaonant el sentit de la seva vocació com a educadors. Descobrir i construir la vocació comporta una certa revelació personal a cadascú (vet aquí la dimensió personal de la revelació) i de la qual els caldrà prendre'n consciència. Durant el recorregut formatiu, els estudiants han passat i passaran per diverses etapes o moments que val la pena d'assenyalar: tria-crida-revelació-acceptació-lliurament (entrega). La construcció de la seva vocació també els ha proporcionat un nou coneixement de l'educació, de si mateixos, i de les relacions d'ells amb el món que els rodeja. Un cop acabada la carrera, a alguns d'ells se'ls encomanarà una missió concreta, la de ser mestres de religió catòlica en una escola pública o privada, amb la qual cosa això els suposarà una novetat de vida.

94

En un altre ordre de coses, volem assenyalar un dels aspectes més valuosos que els estudiants han destacat de tot el que han viscut i s'ha esdevingut en l'itinerari seguit, és el fet d'afirmar que ha estat un aprenentatge amb sentit. El filòsof francès E. Mounier⁸ es preguntava: "Quina és la meta de l'educació? No fer, sinó despertar persones. Per definició una persona es suscita per una crida, no es fabrica per domesticació". Creiem que hem aconseguit que els estudiants visquessin aquest itinerari amb sentit i que hi trobessin sentit; hem aconseguit desvetllar-los com a persones.

Finalment, i de manera global, després de llegir i analitzar les narratives dels estudiants, ens atrevim a dir que el trajecte formatiu com a mestres de religió catòlica que han seguit els estudiants ha estat plaent, els ha produït satisfacció, ha estat agradable i s'hi han acostat de bon grat.

⁸ E. Mounier. (1990). *Obras completas*. Sígueme: Salamanca. Vol. III p. 544

Mercè Cols

Mestra, Diplomada en Teologia, Llicenciada en Filosofia i Ciències de l'Educació.

Professora de l'àrea d'humanitats de la FPCEE-Blanquerna de la URL.

mercecc@blanquerna.edu

Andreu Ibarz

Mestre, Llicenciat en Filosofia i Lletres i Doctor en teologia. Professor de l'àrea
d'humanitats de la FPCEE-Blanquerna de la URL.

andreuim@blanquerna.edu

[Article aprovat per a la seva publicació el febrer de 2017]